

Nr 1 y

Utbildningsutskottets yttrande över vissa delar av propositionen 1973: 165 med förslag till vissa ekonomisk-politiska åtgärder jämte motioner.

Till finansutskottet

Genom beslut den 23 oktober och den 6 november 1973 har finansutskottet hemställt att utbildningsutskottet avger yttrande över propositionen 1973: 165 med förslag till vissa ekonomisk-politiska åtgärder, bilaga 3 (utbildningsdepartementet) punkterna 2 och 3 jämte följdmotioner.

Med anledning härav får utbildningsutskottet anföra följande.

1. **Särskilda åtgärder på skolområdet.** Kungl. Maj:t har (punkten 2, s. 28—30) föreslagit riksdagen att dels godkänna vad departementschefen anfört om riktlinjer för särskilt statsbidrag inom skolväsendet, dels till Särskilda åtgärder på skolområdet på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1973/74 anvisa ett reservationsanslag av 15 000 000 kr.

Motionerna

1973: 2086 av herr Fiskesjö (c) vari hemställs att riksdagen vid behandlingen av propositionen 1973: 165 uttalar att det under punkten D 8 a. Särskilda åtgärder på skolområdet föreslagna särskilda samrådsorganet inte bör inrättas,

1973: 2087 av herr Fälldin m. fl. (c) i vad avser hemställan

dels att riksdagen till Särskilda åtgärder på skolområdet på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1973/74 skall anvisa ett i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag med 5 000 000 kr. förhöjt reservationsanslag om 20 000 000 kr. (punkten 9),

dels att riksdagen skall godkänna de i motionen angivna riktlinjerna för användande av bidraget till särskilda åtgärder på skolområdet (punkten 10),

1973: 2095 av herr Stålhammar (fp) och fröken Hörlén (fp) vari hemställs att riksdagen uttalar att det bör vara möjligt att till de i motionen nämnda åtgärderna ta i anspråk medel från reservationsanslaget Särskilda åtgärder på skolområdet.

Utskottet

I syfte att förbättra skolmiljön för såväl de anställda som eleverna föreslås i propositionen 1973: 165 en förstärkning av insatserna på de

områden av skolan där olika problem gör sig gällande. I propositionen framhålls att sådana insatser är särskilt angelägna inom storstadskommunerna men att även andra områden — t. ex. sådana med betydande invandrargrupper — kan vara aktuella för särskilda insatser. Dessa skall i första hand avse eleverna i grundskolan och dess högstadium.

Behovet av statsmedel för år 1974 har beräknats till 30 milj. kr., varav hälften föreslås anvisat på tilläggsstat I för innevarande budgetår. En väsentlig del av den föreslagna resursen förutsätts bli tagen i anspråk för en kraftig ökning av antalet resurstimmar för anställande av ytterligare personal. Enligt propositionen kan det dessutom bli fråga om att inom skolans ram förstärka anordningarna för elevvård och fritidsverksamhet. Skolöverstyrelsen avses få i uppdrag att bilda ett särskilt samrådsorgan för att följa verksamheten.

I motionen 1973: 2087 anförs att de av Kungl. Maj:t föreslagna åtgärderna på intet sätt är tillräckliga för att komma till rätta med skolans alla problem. Motionärerna anser det nödvändigt att den nya resursen också får disponeras för förebyggande åtgärder, vilket enligt deras mening motiverar att det av Kungl. Maj:t föreslagna beloppet räknas upp med 5 milj. kr. till 20 milj. kr. Som exempel på förebyggande åtgärder nämns i motionen insatser för att hindra att en skola läggs ned och för att små klassenheter skall kunna bibehållas. I motionen 1973: 2095 framförs önskemål om att anslagsmedlen skall få tas i anspråk för försöksverksamhet på det personaladministrativa området och därvid i första hand för sådan verksamhet som är inriktad på förebyggande personalsociala insatser.

Med anledning av de ifrågavarande motionsyrkandena vill utskottet slå fast att de i propositionen föreslagna extra medlen inte bundits för en viss typ av åtgärder. Tvärtom uttalas i propositionen att det i stället framstår som önskvärt att man söker använda olika typer av insatser för att få vägledning för skolans fortsatta utveckling. I fråga om riktlinjer för det särskilda statsbidraget synes Kungl. Maj:ts uttalanden inte innebära någon begränsning i förhållande till vad som i motionen 1973: 2087 framförs som lämpliga och önskvärda åtgärder. Utskottet är inte berett föreslå att riksdagen särskilt skall uttala sig för i nämnda motion föreslagna förebyggande åtgärder.

Utskottet har tidigare i år i sitt betänkande 1973: 44 kunnat konstatera att kommun som huvudman har samma arbetsgivaransvar i personalsocialt avseende beträffande primär- och sekundärkommunalt anställda lärare som beträffande övriga arbetstagare. Med hänsyn till hittills gjorda erfarenheter beträffande huvudmännens insatser i fråga om lärarpersonalen bör övervägas på vilket sätt huvudmännen lämpligast kan stimuleras att påbörja uppbyggnaden av en mera adekvat personalvård för lärarna. Utskottet har funnit det önskvärt att frågan om till-

fälliga stimulansbidrag till initialåtgärder övervägs vid dispositionen av nu ifrågavarande anslagsmedel. Utskottet anser att riksdagen som sin mening bör ge denna uppfattning till känna för Kungl. Maj:t.

Utskottet tillstyrker den av Kungl. Maj:t för budgetåret 1973/74 föreslagna medelsanvisningen. Utskottet har sålunda inte kunnat ansluta sig till förslaget i motionen 1973: 2087 om anvisande av 5 milj. kr. utöver vad Kungl. Maj:t förordat.

Vad därefter beträffar det förutnämnda samrådsorganet hemställs i motionen 1973: 2086 att riksdagen skall uttala att detta samrådsorgan inte bör inrättas. Motionären anser det oklart vilka uppgifter samrådsorganet skall få och finner den förutskickade sammansättningen diskutabel.

Utskottet har för sin del inte funnit någon anledning till erinran mot att till skolöverstyrelsen, på vilken de beslutande uppgifterna kommer att ligga, knyts ett organ för samråd med företrädare bl. a. för skolans huvudmän och personal. Såvitt utskottet kunnat finna måste det vara väsentligt att erfarenheter som finns samlade hos dessa intressegrupper genom företrädare för dem direkt kan tas till vara i arbetet att på bästa sätt fördela den nya resursen på olika ändamål. Med det anförda avstyrker utbildningsutskottet för sin del bifall till yrkandet i motionen 1973: 2086.

Sammanfattningsvis föreslår utskottet att finansutskottet hemställer

1. att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag på motionen 1973: 2087 i denna del (punkten 10) godkänner i propositionen 1973: 165 förordade riktlinjer för särskilt statsbidrag inom skolväsendet,
2. att riksdagen i anledning av motionen 1973: 2095 som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anför om stimulansbidrag till personalvård för lärare,
3. att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag på motionen 1973: 2087 i denna del (punkten 9) till *Särskilda åtgärder på skolområdet* på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1973/74 anvisar ett reservationsanslag av 15 000 000 kr.,
4. att riksdagen avslår motionen 1973: 2086.

2. Bidrag till byggnadsarbeten inom skolväsendet m. m. Kungl. Maj:t har (punkten 3, s. 30) berett riksdagen tillfälle att ta del av vad departementschefen anför om det ökade medelsbehovet för byggnadsarbeten inom skolväsendet m. m.

I det av Kungl. Maj:t den 5 maj 1973 fastställda regleringsbrevet för innevarande budgetår avseende anslag till investeringsbidrag medges för

byggnadsarbeten inom skolväsendet en sammanlagd investeringsram av 450 milj. kr. Under förevarande anslag har Kungl. Maj:t för bl. a. detta ändamål anvisat 174 milj. kr.

Sedermåra har Kungl. Maj:t genom beslut den 23 augusti 1973 medgett att den för innevarande budgetår medgivna investeringsramen utökas med sammanlagt högst 50 milj. kr. Med hänsyn till föreliggande skolbyggnadsbehov och av sysselsättningspolitiska skäl bör enligt propositionen nu en ytterligare höjning av investeringsramen göras med 50 milj. kr. varigenom ramen kommer att utgöra 550 milj. kr. under innevarande budgetår. Höjningen blir således sammanlagt 100 milj. kr. utöver vad som beräknats i prop. 1973: 1 (bil. 10, s. 289).

Medelsbehovet under förevarande anslag kan med anledning härav beräknas till ca 35 milj. kr. utöver vad som tidigare beräknats, varav ca 15 milj. kr. kan väntas utgöra merbelastningar på budgetåret 1973/74.

Utskottet

Utbildningsutskottet, som inte funnit anledning till något uttalande i förevarande fråga, föreslår att finansutskottet hemställer

att riksdagen lägger till handlingarna punkten 3 i bilaga 3 till propositionen 1973: 165.

Stockholm den 13 november 1973

På utbildningsutskottets vägnar

JAN-ERIK WIKSTRÖM

Närvarande vid ärendets slutbehandling: herrar Wikström (fp), Larsson i Staffanstorps (c), Mårtensson (s), Richardson (fp), Jönsson i Arlöv (s), Nordstrandh (m), Elmstedt (c), Gustafsson i Barkarby (s), Johansson i Skärstad (c), fru Dahl (s), fru Sundberg (m), herrar Berndtson i Linköping (vpk), Sundgren (s), Ericson i Örebro (s) och Nilsson i Norrköping (s).

Avvikande meningar

vid punkten 1

1. beträffande *riktlinjer för det särskilda statsbidraget* av herrar Larsson i Staffanstorps (c), Nordstrandh (m), Elmstedt (c), Johansson i Skärstad (c) och fru Sundberg (m) som anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 2 som börjar med "Med anledning" och slutar med "förebyggande åtgärder" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar den i motionen 1973: 2087 hävdade uppfattningen att de i propositionen föreslagna riktlinjerna för det särskilda statsbidraget i väsentliga delar är ofullständiga, vilket bl. a. gör det svårt att bedöma vilken omfattning och effekt åtgärderna kan få ute i de olika kommunerna.

I nämnda motion föreslagna riktlinjer innebär enligt utskottets bedömning större förutsättningar för att den nya resursen kan anpassas till skiftande lokala förhållanden, vilket är ett villkor för att man skall kunna komma till rätta med akuta problem i undervisningen. Utskottet anser därför att för statsbidraget till särskilda åtgärder på skolområdet bör gälla i motionen 1973: 2087 förordade riktlinjer. Därigenom blir bl. a. tydligare preciserat att statsbidraget kommer att kunna tas i anspråk för förebyggande åtgärder.

dels att utskottet i sammanfattningen bort under 1 föreslå finansutskottet att hemställa

1. att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionen 1973: 2087 i denna del (punkten 10) godkänner i motionen förordade riktlinjer för särskilt statsbidrag inom skolväsendet,

2. beträffande *anslagsbeloppet* av herrar Larsson i Staffanstorp (c), Nordstrandh (m), Elmstedt (c), Johansson i Skärstad (c) och fru Sundberg (m) som anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 3 som börjar med "Utskottet tillstyrker" och slutar med "Kungl. Maj:t förordat" bort ha följande lydelse:

Vid sin prövning av frågan om anslagsbelopp för budgetåret 1973/74 har utskottet funnit sig böra föreslå att riksdagen ansluter sig till förslaget i motionen 1973: 2087 och sålunda anvisar 20 milj. kr. eller 5 milj. kr. mer än Kungl. Maj:t förordat. Härigenom bör en effektivare satsning på förebyggande åtgärder bli möjlig.

dels att utskottet i sammanfattningen bort under 3 föreslå finansutskottet att hemställa

3. att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionen 1973: 2087 i denna del (punkten 9) till *Särskilda åtgärder på skolområdet* på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1973/74 anvisar ett reservationsanslag av 20 000 000 kr.,

Särskilt yttrande

vid *punkten 1*

av herr Berndtson i Linköping (vpk):

I de tidigare av riksdagen behandlade motionerna 1973: 1275 och 1973: 1908 har vänsterpartiet kommunisterna begärt särskilt statligt stöd till kommunerna för bibehållande av nedläggningshotade skolor. Riksdagen har emellertid ej biträtt förslaget (UbU 1973: 29).

Förslagen till nu ifrågavarande särskilda åtgärder på skolområdet avses tillgodose en rad skilda behov och torde ej få någon nämnvärd effekt beträffande nedläggningshotade skolor ens med den i motionen 1973: 2087 föreslagna uppräknings av beloppet.

Utskottet anför att Kungl. Maj:ts uttalanden om riktlinjerna för det särskilda statsbidraget ej synes innebära någon begränsning i förhållande till vad som i motionen 1973: 2087 framförts som lämpliga och önskvärda åtgärder.

Med hänsyn härtill har jag ansett mig kunna biträda utskottets förslag.

Särskilda statliga stödåtgärder för bibehållande av nedläggningshotade skolor kommer av vänsterpartiet kommunisterna att aktualiseras i anslutning till Kungl. Maj:ts förslag i statsverkspropositionen för budgetåret 1974/75.